

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru economi numai 4 cor. pe an.

Pentru România pe an 15 Lei.

Manuscripte nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tarifă cu prețuri foarte moderate.

Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Tricolorul.

Dl preot Constantin Cothișel din Certege (Munții-Apușeni), ne-a trimis hotărîrea vicișpanului dela Turda, de care a fost vorbă în scrisoarea d-lui Dr. Z. Chirtop din numărul trecut al „Libertății”. Dl preot Cothișel are acea hotărîre, fiindcă și soția dsale, d-na Iuliana Cothișel încă fusese între femeile pe cari gendarmii le chiar arestaseră în 1898 pentru purtarea tricolorului, pe urmă au liberat-o și li-s'a dat hotărîrea vicișpanului, că purtarea acelor pantlici, nu s'au mai pedepsește. Iată hotărîrea din vorbă:

Nr. 257—1898.

On. Domn fisolgăbirău

în Câmpeni:

Examinînd din nou hîrțile ce mi-ai trimis cu raportul d-tale de sub nr. 306—898, și nimicîndu-mi hotărîrea mea adusă sub nr. 188—898, ca al doilea for, prin această nimicesc în calitate de instanță a doua, hotărîrea dlui prim-pretor adusă ca instanță înfiie, sub nr. 135—898 și declar de *absolvați* (scoși de sub pedeapsă) pe Maria Clocea și soții de sub învinuirea, ce li-s'a ridicat pentru că au folosit colori naționale străine,

pentru-că

Maria Clocea și soții au folosit tricolorul străin numai ca pantlică în cosițe (în păr), și numai ca întregire la podoaba îmbrăcămintii lor, și astfel fapta lor nu s'au poate lua de demonstrație în contra integrității teritoriale a statului, cu atât mai puțin, că femeile îndatinează să folosească și să poarte în cosițe și pe îmbrăcămintele

lor pantlici în cele mai felurite colori, și conform ordinațiunii de sub nr. 62.693—895 citată în hotărîrea instanței întii, tricolorul străin numai de aceea nu e iertat să se folosească, pentru-că are în sine criteriile unei demonstrații contra integrității teritoriale a statului. Maria Clocea și soții însă purtînd pantlicile alcătuite din colori străine, ca întregire la podoaba portului lor, aceste colori nu au criteriile demonstrațiunii contra integrității teritoriale a statului, și prin urmare au trebuit să fie achitate,

Turda, la 6 Oct. 1898.

Dr. Betegh,
vice-comite.

Din cuvintele dela începutul acestei hotărîri, reese limpede, că e așa cum dl Dr. Chirtop ne scrie: însuși vicișpanul *întărise* întii pedepsirea femeilor arătate de gendarmi, — dar' apoi s'a văzut silit a-și nimici însuși hotărîrea, pe temeiul îndrumării ce s'a vede că a căpătat într'aceea din ministeriu.

Lucrul e deci vădit: pantlicile tricolor *în păr* și ca chiotoare la git ori la mîneacă, unde haina și portul o cere, *să pot purta*, — nu are însă nimenea să le scoată la iveală în chip de demonstrație, și atunci nu poate avea neplăceri pentru ele.

Cînd totuși cineva ar suferi pentru asta, facă recurs bine întemeiat, dovedind că numai ca podoabă în păr sau ca întregire a portului a folosit acele colori, și dacă nu la comitat, dar' la ministru tot își va cîștiga dreptul! „Călușerii” de pildă, nici nu-s „Călușeri” fără brîne și pantlici tricolor. E vădit și prin asta că pe costumul lor călușeresc au drept să-l pună și n'are să-i oprească nimenea.

până sub scenă, că s'a vadă mai de aproape pe vestitele Săliștene. După producție corul s'a pogorit jos în arenă, unde aveau să aștepte vre-o 2 ore în picioare, (căci locurile de șezut erau toate-toate până la unul, cuprinse de uriașul public ce se înghesuise și acum la producții) până să le vină rîndul a urca de nou pe scenă, să cînte cu toatele laolaltă. — A urmat corul de bărbați dela *Ocna Sibiului*, producîndu-să bine. După producție, a venit jos în arenă. — A urcat pe scenă corul dela *Orăștie*, dirijat de dl inv. I. Branga, îmbrăcat în portul de pe la Orăștie, femeile cu cătrînțe țăsute în chip măiestru, foarte bogate în colori, și cu pieptarele de miel și șorturi largi, asemenea de țăsătură. Bărbații în pantalonași albi strîmți, cămașa lăsată peste șolduri în jos afară și cojoc de miel în spate. Lumea s'a îndesa și mai tare s'a vadă frumosul port, ba parcă s'a interesa mai tare ca de cel a Săliștenelor, care e deja cunoscut tuturor și în Țară. Portul de la Orăștie arăta ceva nou, original și tot frumos. Iar' mîndrele lui purtătoare și voicicii lui purtători, s'au produs cu cele două cîntări, în chip de-

Chestia Rákoczy.

Sărbările pe care concetățenii nostri Maghiari le-au aranjat, mărețe și frumoase, în jurul readucerii în patrie a Principelui Francis Rakoczi II. și a soților săi Tökölj etc., au făcut oare-care zăpăceală în unele capuri românești. S'au aflat oameni, cari, nu știm cum și de ce, au crezut că s'ar cuveni, ca și Românii să arate mare bunăvoință, dacă nu s'a se alătore chiar la aceste sărbări maghiare...

Noi n'am fost de această părere și nu suntem nici azi. Noi am zis (vezi „Lib.” Nr. 42) că — »nu vrem să stricăm sărbătoarea» concetățenilor nostri maghiari, dar' stăm de o parte privitori reci și cu gîndurile noastre.

Altfel nici nu s'a putea. Căci s'a căutam numai pe scurt, cine a fost Fr. Rákoczi II. și înaintășii Rakoczeștii, și atunci fiecare Român trebuie să fie în curat cu aceea, că ce ținută poate să aibă față de sărbările pentru acești principi neași maghiari. Și ca să nu s'a creadă că ne dăm noi părerea noastră sub impresia momentului, — scoatem datele mai ales din „Enciclopedia Română”, în care articlii sunt lucrați de învățați români, cu judecată stîmpărată, neaprinșă de pornirea clipei ce o trăește, ci privind lucrurile vechiului trecut cu gîndul senin al istoricului.

Iată adevărul istoric dat aci condensat, în cuvinte scurte:

George Rakoczy I. (1631—48)... a participat la războiul religios de 30 de ani încheind alianță cu Svezia și Franței și atacînd provinciile austriace. În pacea dela Linz a asigurat coreligionarilor săi reformați din Ungaria libertatea religioasă și politică.

„Sub acest Rakoczi s'au strîns tot mai mult lanțurile în cari era biserca română din

săvîrșit plăcut uriașului public, care a silit pe Orăștieni să chiaz *repeteze* piesa a doua: „Mîndruliță de demult”, de Dima. Corul s'a dat apoi jos în arenă, unde a fost fotografiat de dl Stefanescu (Cujir) în chipul dat de noi în „Foaia Interesantă” Nr. 45.

A urmat pe scenă corul *Moșilor*. (Abrudenii și Zlăgănenii, conduși de dl inv. Oct. Simtion). Piesa a doua a acestui cor a fost foarte nimerit aleasă: „Cîntecul Moșului”, care a plecat la țară, cu cercuri și cu ciubară... Și corul a avut fericirea de a găsi pentru a cînta solo în această piesă, pe un *Moș veritabil*, îmbrăcat așa simplu, aproape ciudat, cum e portul fraților nostri Moși. Și Moșul solist avea o voce admirabilă, dulce, duioasă și cînta trăgănat și plin de simțămînt, parcă ar fi rătăcind singur prin mijlocul codrilor dragi lui, pe virful Dealului-Mare, ori colo pe la Vidre... Te înfiora la inima cînd cîntă el atîta de jalnic, mișcător, și resignat:

Plecat'a Moșul la Țară
Cu cercuri și cu ciubară
Și cu tîocuri de rășină
În țară după fărîna...

Munții nostri aur poartă
Noi cerșim din poartă n poartă

Transilvania (pe atunci nedes-binată, ci una! Red. Lib.) Rákoczy a lucrat mult pentru calvinizarea, respective *maghiarizarea* Românilor, ceea-ce *i-a succes* în parte la familiile române nobile (cari s'au maghiarizat și s'au perdut atunci odată *toate* pentru neam! R. L.) — El a pus la cale tipărirea în limba română a catechismului *calvinesc*, pe care îl impune (i-l pune cu s'la) metropolitului ortodox Stefan Simionovicu, (cu scop de a băga prin acel catechizm calvinizmul în bisericile române).

George Rakoczy II. (1648—1660) fiul celui dinainte, e sub care s'au adus vestitele legi asupritoare „aprobatae et compilatae.”

Francisc Rakoczy I. ales principe, n'ajunge pe tron, căci s'a mestecat în revoluția lui Zrini, Wesselényi etc. contra Impăratului.

Francisc Rakoczy II. (acesta e cel adus acum acasă), e crescut de jenuzi în Praga, venind acasă întră în legături cu revoluționarii maghiari din Ungaria, e prins, dus la Viena, de unde scapă și fuge în Polonia. La 1703 s'a pune în fruntea răsculaților din Nordul Ungariei. E ales principe al Transilvaniei Dar' nu s'a astîmpără, căci inima lui înfocată îl împingea mereu la lupte în care norocul îi era schimbător.

Ca să scape de primejdiile ce-l înconjurau fuge în Franța și de acolo în Turcia, und moare, departe de țara sa.

Ce reese din această schiță scurtă a vieții Rakoczy-eștilor? Nimic altă, decît că ei erau Maghiari din cei mai înflăcărați, neastîmpărați revoluționari contra Impăratului lor, luptători pentru religia lor reformată-calvină, dar' în același timp siluitori mai ales a Românilor, de a primi legea și națiunea lor. Iar' fiindcă pe atunci poporul nostru mai ales prin biserica trăia, *aci* îl atacau, aci voiau să-i vîre catechismul calvinesc, și pe Metropoliții cari să împotriviă la asta, îi batjocoriră cumplit, mergînd până a desbrăca pe

Nu știu altora ce impresie le-a lăsat Arenele romane din această zi, mie unuia mi-a părut că cel mai mare eveniment al zilei, au fost cele citeva minute, cînd, pentru întia-ora de cînd există neamul românesc și țara lui liberă, un *Moș veritabil s'a vede cîntîndu-și*, în fața publicului mare, celui aproape necunoscut de mizerie, din capitala Țării Românești, — *povestea vieții sale de martir*, pe care el o supoartă cu resignare de erou!... Dacă acest mare public ar fi înțeles bine această zguduitoare jeluire a fiului curăților Munți, (Arenele sunt prea mari pentru astfel de cîntări chiar de solo), ar fi trebuit să verse lacrimi de jalea lui și a fraților lui, cei-ce cerșesc „prin țară după fărîna”, și să-l facă să repeteze de două ori, de trei ori zguduitorul cîntec! Cum însă puțini l'au înțeles deplin, s'a trecut cu obicinutele aplauze...

A mai cîntat, din Ardeal, corul bis. din *Brașovul-vechiu*, apoi mai tîrziu distinsul cor „Armonia” din Cernăuți (Bucovina), celalte șapte au fost toate din România însași. Intre acestea s'a distins „Doina” din Turnu-Severin, mixt cu orchestră, și „Car-men” din București.

Sava Brancovici și a-'l bate în piață, în tîrg, și a-'l arunca în temniță!

Acesta a fost spiritul, sufletul, Rakoczyeștilor. Ei sunt din punct de vedere ungueresc, oameni mari pentru neamul lor, pentru noi însă ei au fost chiar primejdioși, și unii cruzi rău.

Dacă nu așa ar fi fost: mari numai pentru neamul maghiar, cum își și închipue cineva că i-ar prăznuî în acest fel șovinistii de azi? Doar' toate sărbările n'au avut altă față, decît de preamărire a duhului răsvrător al acestor figuri ale trecutului maghiar, figuri cari pe Români îi îndopau cu catechizm calvinesc, le luară odată toată zmintina de pe lapte prin maghiarizarea nobilimei române, lasîndu-ne numai zară, să producă alt rînd de zmintină, pe metropoliți li-i aruncară în temnițe și-i bătură în piețe, — iar' Vienei i-ar fi pus capul, ca să poată fi cu atît mai tari și mari, fără amestecul ei adesea ocrotitor al celor prigoniți.

În fața acestor sărbări noi n'am putut avea altă ținută, decît de privitori reci, sînd de-o parte, cu gîndurile și simțămintele noastre, dar' nici decît a ne amesteca în valul bucuriei lor.

Admirăm pe concetățenii maghiari, și-'i aflăm vrednici de toată lauda pentru felul cum își știu cinsti pe eroii lor de pe vre muri, — dar' sufletul ne doare cînd vedem cu cîta inimă de piatră suntem noi oprîți de cătră guvernele acestei țări dela aceea, ca să dăm și noi semne de cinstire eroilor nostri. Nouă nu ni-'i iertat să punem nici o cruce mai de dai Doamne la capul lui Avram Iancu, care ne e nouă așa de scump și sfînt, ca lor Rákóczy! Și de aceea ținuta Românilor n'a putut fi alta, decît a sta, pacînici și tăcuți, de-o parte.

La urmă, pe la orele 6 1/2 corurile toate (13) reunite sub conducerea dlui Kiriac, au cîntat împreună „Pe al nostru steag”... „Pui de lei”, și „Imnul regal”, — puternic și impunător, în mijloc de furtuni de aplauze.

Sfîrșită ziua a doua a producțiilor corale.

Iar' fiindcă mii și mii de oameni n'au găsit loc în Arene, au fost rugat pe dl Kiriac să dea sara și în „Teatru Național” concertul corurilor din Arene, dl Kiriac a împlinit dorința asta a marului public și a dat la „Teatru Naț.” același concert, dela 9 până la 12 noaptea, avînd și aci toate locurile peste măsură cuprinse!

Ziua de mîne, Mercuri înainte de amiază a fost a vizitelor prin Expoziție și prin oraș, iar' pe de seară la 8 ore, era pusă producția uriașă a „Corului-Monstru”, toate cele 25—27 coruri, *la un loc*, sub o conducere! — Arenele s'au umplut iar', de nu mai puteai arunca un ac printre oameni! Iar' fiindcă corul monstru nu mai încăpea pe scenă (bină), i-s'a ridicat un podiu uriaș jos în arene, dela scenă

FOIȚA

Un vis...

v. (Sfîrșit.)

Sosiți numai noaptea tîrziu din escuria dela Sinaia și Ploiești, — Marți corurile au venit numai cu mari întîzieri, abia pe la 11 oare în loc de 9, la *probele* cerute de dl Kiriac. Iar' pe oara 3 1/2 d. a. era pusă începerea concertelor. Erau la rînd corurile din *Ardeal*, cu cele din *Țară*. Avea să se repeteze același lucru care s'a văzut la concertul de Duminecă d. a.: corurile să se producă pe rînd cu cite 2 cîntări, pe urmă toate laolaltă reunite.

Cel dintii cor, care s'a urce pe scenă a fost, după program, corul dela *Săliște*. Intreg corul purta costum național, portul dela Săliște, care face pe Săliștene să apară, privite dela distanță, chiar mai frumoase decum sunt. Corul e puternic, vre-o 80 persoane, cu voci bune, condus de dl inv. Iul. Crișan. A cîntat foarte frumos. Lume multă înaintase jos în arenă

Din fabrica cazacilor dela Iliä.

— Iarăși două pedepse. —

La fisolgăbirămea dela Iliä, veninosul Finna a pus pe slujbașul său Barsay, ales biet solgăbirău interimar pe un an, că n'are examene nimic, să cerce a-și face și el „merite“ patriotice, pedepsind pe ceva Români ori Române, pedepsind pe ceva Români ori Române. Și solgăbirăuțul asmuțat asupra Românilor, și-a împlinit slujba cu vrednicie patriotică: a pedepsit zilele astea (in 27 Octombrie) pe fetița de 17 ani *Marta Colibaș* la 10 zile închisoare cu hrănire pe cheltuiala ei și 50 cor. în bani, pentru-că a purtat, pe lângă altă pantlică roșie, și o pantlică națională românească în păr!

Spune solgăbirău în motivare, că pentru aceea a pedepsit-o așa aspru dintr'una, pentru-că de mai multe-ori a făcut-o luătoare aminte că să nu mai pună în păr aceea pantlică, și că tot a pus-o, deci e vădit scopul de „demonstrare“ cu ea!

Dar' bine, jupinașule, cine te-a pus ca d-ta să cauți să dai față de „demonstrație“ nevinovatei purtări iertate a pantlicii?

Ca pantlică de podoabă în păr e iertat să o poarte. Vezi mai sus cuvintele dlui Dr. Betegh, viceșpanul dela Turda, care încă înțelege legile și ordinațiunile, doar' ceva mai bine ca d-ta.

Dar' dacă d-ta, dus de inima rea și ca un adevărat agent provocateur, te duci la față și-i spui să nu mai poarte o pantlică pe care are drept a o purta, și ea, năcăjită că d-ta o tulbură în un drept al ei, va fi zis că nu să supune poruncii dtale celei nedrepte, — apoi asta e vină, e „îndărătnicie față de autorități“ cum spui în hîrtia dtale, — ori e apărarea cetățeanului în drept, față de slujbașul călcător de drept?

D'apoi că în acest fel poți scoate „demonstrant“ pe tot omul din țară. Poruncește dta oamenilor de acolo să nu mai vorbească românește pe strade, că prin asta „demonstrează“ contra gârgăunilor din capul dtale, și ei nu s'or supune, și dta îi în stare să-i pedepsești pentru „îndărătnicie față de autorități“!

Dar' bine, autoritățile (slujbașii) sunt puse ca ele să tulbure pe pacnicii cetățeni și să le calce drepturile, ori să le păzască?

E scandal! E o rușine pe țară, ca astfel de slujbași volnici pot să șadă în cancelariile oficiilor țării.

II.

Dr. Rozvan la rînd. Minunată între cele minunate e pedeapsa ce s'a

până spre mijlocul vetrei arenei. A fost adus parchetul dela Teatru-Naț și întins aci. Coriștii au luat loc pe acest podiu, iar' încolo, în jurul lor, plin-plin de lume! și jos în arenă, nu numai în locurile de privat și în loge!

O jumătate de oră înainte de a să începe producțiile, iaca un vînt începe a sufla involburat și pe cer să ridică din mai multe părți nori negri și din nori clipește fulgere prevestitoare de furtună! Iaca cîțiva picuri au ajuns și pe aci. Desnădejde mare pe coriști, ca și pe uriașul public. Dar' Dzeu s'a îndurat și de unii și de alții și i-a lăsat numai cu spaima. Furtuna s'a tras spre munți și corul a putut să-și înceapă în pace uriașa lui producție.

A fost ce a urmat o arătare, ca și care nici Bucureștii, nici odinioară n'au mai văzut! Producția s'a început cu cîntarea voinicească a societăților bărbătești, române și germane, din București, vreo 1000 de cîntăreți. Ei au salutat vara aceasta cu cîntarea: „*Iată zîna triumfală!*“ Apoi toți bărbații corurilor fac mărturisirea prin cîntare că „*Pe-al nostru steag e scris unire!*“ subliniată cu tunete de aplauze de publicul ce să însuflețește tot mai mult. Urmează vesela și săltațoasă chemare a corurilor de bărbați: „*Hai în horă de-a juca!*“ la care răspund femeile urcînd și ele podiul, în mijloc de mari aplauze, pentru a cînta de aci încolo, în mare horă, cu toți și toatele împreună! La 1800 de persoane acum, bărbați și femei adunați din toate plaiurile locuite de Români, de pe aproape, ca și din țări departate, — cîntă înfrății sub cirna măiestrului bucureștean, cîntări prin care urează mîrire Neamului și Țării Românești și zile cu bine glorioșului rege iubilat Carol I. În cîn-

dictat, nou de tot, în 30 Oct. dlui advocat român Dr. St. Rozvan din Iliä. L'a pedepsit același amărît de solgăbirău, cu 15 zile arest și 200 cor. în bani pentru-că au văzut pe poarta d-sale un buchet de flori, în cari florile erau din cele trei culori ce fac tricolorul român.

Și anume fetele din Iliä de multă vreme pun Dumineca pe poarta dlui Dr. Rozvan cununi de flori, în sămn de bună prețuire a d-sale, ca om al poporului de acolo.

Așa i-au pus și Dumineca trecută în 28 Oct., două buchete de flori făcute din hîrtie (căci flori naturale nu mai sunt). Duminecă pe la 10 ore 2 gendarmi înarmați îi intră în casă și-i provoacă să-și iee jos buchetele de pe poartă. Dl adv., a spus că asta n'o face, că nu dsa le-a pus, nici nu dsa le-a lua jos. Așa au luat gendarmii buchetele, iar' în 30 Oct., dl Dr. Rozvan fî citua la solgăbirăime unde i-să spuse că-i pedepsit cu 15 zile închisoare și 200 cor., pentru acele buchete!

În motivare coconașul de Barsay zice, că de aceea îl pedepsește „pentru-că și-a pus pe poartă în ziua sîrbătorii aducerii a căsă a osămîntelor lui Rákoczy buchete în tricolor românesc, și pe aceea nu le-a îndepărtat cînd a fost provocat“, ba și luarea prin aiții ar fi oprit-o...

A, iaca duhul lui Rakoczy să arată și peste noi! Trecînd numai prin vîzduh peste noi, tot să scăpă să atingă cu copita mîndrului său roib, pe un Român... Cel puțin așa reese din înțelepciunea sentinței dela Iliä.

Inimile bune — răspund!

— Pe altarul cultului rom. —

„Istoria ne învață, că nu norocul războiului, nu puterea crudă a armelor, nu preponderanța fizică decid durabil soarta popoarelor, nu, ci cultura, puterile spirituale și morali ce le desvâlță aceea, și viața conștiință națională sunt acele potențe ideale, cari și în lupta istorică a popoarelor să arată ca cele mai înalte și eficace potențe reale.“

Dr. Al. Mocsonyi.

În săptămîna din urmă au trimis jertfă curată pe altarul culturii neamului, pentru ridicarea gimnaziului român din Brad următorii frați buni:

Dr. George Miclea, deputat congressional, adv. în Alibunar, a trimis competențele sale de diurn și spesele călătoriei la Sibiu, prin cassa diecezană din Caransebeș K. 97.80

tările lor fac marea mărturisire că numai un Tricolor cunoscut pe lume! pe care îl spun cu fală de al lor al tuturor! fac voioasa constatare că *Eroi au fost și-or să mai fie eroi în neamul românesc! căci rușii sunt ca din tare stîncă. Românii ori-și-unde cresc!* — și ca coroană a acestor mari urări ce izbucnesc de 2000 de glasuri a frați de prin toate hotarele, ei exclamă detunător: *Trăiască Regele!* regele iubilat, regele mare, pentru care să fac aceste sîrbări, și în vreme-ce cei 2000 de frați și sorioare fac această mare urare Regelui, bateria de Calafat a artileriei române însoțește puternica lor cîntare cu 21 bubuituri de tun, în onoarea zilei, a cîntăreților și a celui preamărit prin cîntarea lor!

Însuflețirea publicului crescuse din punct în punct, iar' cînd corurile au ajuns la: *Trăiască Regele*, întreg uriașul public s'a ridicat în picioare și cu capetele descoperite, iar' ofițerii cu mîna la chipul în semn de salut de onor, au ascultat până în capăt puternicul cîntec ce zguduia văzduhul! Iar la urmă au izbucnit cu toții în nesfîrșite aclamări, silind pe cîntăreți a repeta *Trăiască Regele*, și ei, publicul întreg, l'a ascultat de nou, cu aceeași evlavie, în picioare, cu capetele descoperite și ofițerii salutul du!...

Așa, în chip grandios, s'a încheiat și ziua a treia a producțiilor corurilor noastre, cu cele din Țară, în sîrbătoreștile Arene Romane.

Era aproape de ora 11 cînd concertul monstru s'a gătat, și să dase de știre corurilor, că la ora 1 din noapte e plecarea din gara Filaret (cea mai aproape de Arene) spre Constanța. Ah, cît neastîmpăr pe noi!

Ioan Nicopară, comerciant
Pianul de sus . . . . . K. 5.—
Petru Popovici, preot în Sîntă-
măria de Peatră . . . . . 4.—
Filip Popoviciu și G. Isac, plu-
gari în Nereu (Toronto) . . . . . 4.—

Acești din urmă își însoțesc jertfa de următoarelele urări frățești: „*Ur-mînd pîldele Românilor, cari înțelegînd scopul marelui, contribuim pentru realizarea lor și noi cu multă iubire de neam și depunem obolul nostru pe altarul cultului noastre naționale. Dece bunul Dzeu, ca să înțeleagă fiecare Român acest mare scop, ca contribuind toți cu câte ceva, să ne putem bucura cît mai curînd de noul nostru gimnaziu înălțat, căci „Însămătatea istorică a fiecărui popor să înalță și scîde după cum cultura și conștiința sa națională a înalță și scade.“ (Dr. Al. Mocsonyi).*

„Dzeu iubește, pe datătorul voios.“

T. Liviu.

Lămuriri.

— În chestia d. D. Birăuț. — Păreră foilor.
— Păreră deputatului Dr. St. C. Pop. — etc.

Revenim asupra pacostei cu dl Dim. Birăuț. Dsa o spunea în numărul 129 al „Pop. Rom.“ că celelalte foi române ar fi lovind în dsa, din pizmă, că „Pop. Rom.“ e mai tare răspîdit în popor ca ele. Despre noi dela „Libertatea“ nu va putea spune nimenea că ne-am purtat cu „pizmă“ față de „Pop. Rom.“ ori față de ori-care altă foaie, din potrivă cu drag le-am pomēnit și am arătat, cînd am putut, ce serie una și alta. Cu „Pop. Rom.“ ne-am ținut chiar frați buni, și ne întreceam în a sprigini în popor aceleași mișcări românești, — până ce l'am crezut ce e deplin neînduplecat în cele naționale naintea străinilor. Acum însă cînd vedem umblarea dlui Birăuț pe căi neiertate din punct de vedere al poliției naționale românești, — ne ținem de datorință a deschide și ochii poporului românesc asupra lunecării tovarășului.

Dar' uite, avem cuvinte de a o face. Căci d. D. Birăuț a încetat a mai ști face deosebire între Români și curății între abătutele dela neam! Și a început a lăuda pe lăpădături și a prețui jos de tot pe Români cei limpezi!

Fără să se mai gîndească cineva la somn, mai cinară care unde putură, cei mai mulți la carul cel mic cu bere (filiala aci aproape de expoziție, a „Carului cu bere“, marele restaurant din oraș), — apoi haid' cu toții în gară. Două trenuri mari să puseră la îndemina oaspeților. Deși după miezul nopții, foarte mult public fusese atras de curiositate și venise în gară să vadă plecarea, iar' o bună parte, mai ales tineret, să înghesuia și el printre oaspeții ca să facă calea asta gratis la Constanța. Ochiul polițiștilor erau însă după ei și cei vre-o 25 polițiști și ofițeri de poliție au cercetat trenurile din vagon în vagon, ca să le curățe de acești oaspeți deastădată nepoftiți. Au și scos vre-o 50 de inși de prin cupele, dar' tot au mai rămas și au reîntrat foarte mulți, că în valul acela de lume ce mișuna în jurul trenurilor, era peste putință să îți ordine cum ai fi vrut.

La plecarea trenurilor sutele de inși ce eșiseră și ei la gară, au salutat cu drag pe excursioniști: „La revedere!“ „Ura!“ „Să trăiți!“ „Să ne vedem cu bine iarăși!“ etc.

Pe cînd să făcea ziua, trenurile alergau cu noi peste întinsul șes al Bărăganului, vestit de frumos și de roditor.

Inchisese, cine putuse, ochii vre-o oră până mai ținuse întunerecul. Cum am zărit lumina zilei, cine să mai doarmă? Toți eram ochi să vedem nouăle plaiuri. Nu vedeai decît șes și șes și semnele belșugului pe șes, — încolo nici un sat, nici un cătun. Trenurile să par și aici anume duse să atingă numai moșile boierești, ca să le fie la îndemînă transportul bucatelor, — de aceea, ca să fie aproape de sate, să le deo oare-

Știm cu toții cine e d. Burdea, fostul primar dela Caransebeș, acum deputat koșuthist. E un om slab, ridicat prin slugărnicie, din polițist, până la primărie și de aci la deputăție.

Ca să se facă plăcut guvernului, numai de curînd Burdea a scris prin foile unguerești niște articli scrîbos de păcătoși asupra băncilor românești și în legătură cu ele a tot ce să desvoaltă bun pentru poporul român în jurul acestor bănci!

Toate foile românești l'au osîndit aspru pe uitatul de sine burtă-verde Burdea, pentru aceste loviri cu cotul în neamul din a cărui opină s'a ridicat (că părinții lui au fost țărani). Numai „Poporul Rom.“ a dlui Birăuț n'a avut nici un cuvînt de osîndă asupra hulitorului Burdea. Căci să vede că să începuseră tîrguelile între dsa și deputatul dela Caransebeș. Iar' cînd acum un învățat profesor dela Caransebeș, foarte cinstit Român, fi bagă de vină acest lucru, d. Birăuț răspunde batjocoritor așa „(P. R.“ No. 131):

„Că n'am scris despre articlii apăruti sub numele dlui Burdia, înseamnă că cunosc — deși nu sunt profesor de sînta teologie — zisele sîntei scripturi! Cauza națională prin aceea cred că n'a suferit!“

Vedeți, asta-i odată pășire de-a călare față de oameni ca un profesor învățat, din partea unui d. D. Birăuț! N'ar face bine dl Birăuț să ne spună și nouă, care „sînta scriptură“ îl învață că să fii pretin cu dositorii dela neam și să taci despre faptele lor cele hulitoare a neamului, iar' față de bietul neam hulit de aceia, să te arăți totuși mare „apărător“ și „luptător“... că doar' pentru asta... „cauza națională — n'a suferit!“ Să ne arate și nouă acele scripturi!

Și iarăși dl Birăuț scrie despre procesele sale.

„Redactorul nostru (adecă dsa însuși)... s'a adresat mai întii la deputații nostri ca să intervină pentru sistarea proceselor, sustinute și așa pe ndrept. Deputații au și intervenit și li-s'a spus că să înainteze redactorul nostru o rugare pentru-ca să i-se ștergă procesele, și i-se vor șterge. Rugarea s'a făcut, dar' procesele nu s'a sistat.

„Acum redactorul nostru s'a adresat cu această rugare la un alt domn cu mai multă influință (vază) și procesele s'au sistat în ultimul moment“

„Dl Burdia m'a scăpat dela temniță“... (P. R.“ Nr. 131).

cum îndemn a să folosii de tren, nu s'au prea îngrijit inginerii croitori ai liniei, ca și încolo în Țară.

Pe la orele 8 ne apropiem de Dunăre. Trecem peste un crac al ei, apoi cît pe poduri, cît pe înălțături bine întărite, pe lângă bălțile uriașe dintre cracele Dunării. Iată, vedem încă de departe mărșul „*Pod-Carol*“. La amîndouă capetele e păzit de soldați. La capetele dinspre România ne izbește vederea unui soldat îmbrăcat ca cei români, cu arma de pază, dar' pe cap cu fez roșu turcesc, cu ciucur în vîrf. El salută militărește trenul. E Turc dobrogean înrolat în armată, și Turcilor liberalul lor Domn, Regele român, la rugarea lor, le-a lăsat voe a-și purta, în loc de chipul ori căciula militară română, fesul lor național, punînd numai pe el, la dreapta, o cocardă cu coroana română... Așa am văzut și ofițer, e ofițer în armata română, dar' pe cap cu fesul legii sale turcești, roșu și cu ciucurul.

Pe pod trenul merge încet, numai în pas, ca să putem vedea bine grandiosul pod (al doilea pod din lume ca mărime și măiestrie a clădirii), ca să putem vedea bine și podul și puternicul fluviu ce trece pe sub el, liniștit dar' înfricoșat și plin de virtuți cari arată că acolo să învîrt ape adînci-adînci... Mulți s'au dat jos din tren și merg pe jos, pe pod, admirîndu-l. La capătul dinspre Dobrogiă trenul s'a oprit vre-o 10 minute, ca să ne putem urca pe coasta de pe țărmul Dunării, sa vedem și mai bine, în întregul lui, podul și fluviul până în mari depărțări. L'am admirat mult. La capătul dinspre România să cunoaște pe pantele de pe delaturi, cari sunt pe un loc mai înguste: partea de pod care în

Iaca o vorbă foarte nesocotită, foarte stranie în gura unui „redactor român“. Dl Birăuț spune prin asta verde cetitorilor săi, mai toți țărani cinstiți, că deputații nostri, pe lângă aceea că ar fi mers la ministru să se roage pentru el, ceea-ce ar fi fost trist și nedemn, dar' nici nu plăteșc nimic! Că de cît ei toți, mult mai mult plătește un maghiaron zdrăvîn ca Burdea, care are singur „mai multă influință“ (vază) decît toți deputații nostri naționaliști!

Ei, bine, ce va să zică asta? Asta să fie ideea ce noi înșine s'o dăm poporului nostru prin foile naționale despre deputații naționali? Dar' atunci mai bine să ne aruncăm gazetele toate în foc și să ne punem cenușa pe cap!

Iată iubite cetitor, pentru-ce am pășit și noi pe față contra dlui D. Birăuț dela „Poporul Român“. Nu că l'am pizmuit, că dacă a muncit și și-a lătit foaia, vrednicia lui e, aibă-și răsplată, — ci pentru-că îl vedem căzut de pe temeiul înalt și curat, pe care așteptăm dela ori-care gazetar român să stee! Dsa și-a pierdut cum-păna judecării în fața celui dintii proces serios (că n'a fost încă nici-odată judecat). Dar' în fața altor primejdii naționale, cu mult mai mari decît un amărît de proces de presă, ce va fi în stare să facă? Ne-am ridicat și noi glasul contra lui, pentru-că dsa apuca pe alt drum: cel al scăpării din primejdii ce prețui unor umiliri, drum pe care nu-l vom urma nici-odată!

Dl D. Birăuț zice că voim pierirea foii dsale. Departe dela noi acest gînd. Din potrivă dorim din toată inima susținerea ei, căci e foaie lătită și, în mîni bune, poate fi de mare folos neamului în luptele sale politice.

Un singur lucru dorim: să fim liniștiți asupra conducerii ei, să știm în fruntea ei un om de încredere! Acel om și-l poate pune dl Birăuț însuși. Ceme în redacție pe un ziarist român bun, facă cunoscut publicului că i-a încredințat aceluia conducerea politică a foii, și noi vom fi cei dintii cari îl vom saluta ca pe frate de încredere iarăși. Cită vreme însă dl Birăuț va fi șeful „politic“ al acestei foi, să ne ierte dacă ni-să clătina încrederea în politica foii sale.

vreme de războiu poate fi desfăcută și ridicată, ca să nu poată fi folosit de cutare dușman ce ar voi să răzbată pe aci în țară...

Am admirat mult mărșul pod, apoi am plecat mai departe. Iată întiul sat mestecat de Turci și creștini: uite colo biserica creștină și nu de departe moștea (biserica) turcească, cu turnulețul ei ciudat, avînd cătră vîrf un ambit, (o galerie „gang“), pentru servitorul bisericii lor, care acolo să urcă și de acolo vestește prin strigate îndelungi și ciudate, că e ora de rugăciune pentru credincioșii lui Mohamed... Cetișorii foii noastre vor avea privilegiu a cunoaște și Podul-Carol bine, și și aceste moște turcești, căci „*Foia Interesantă*“ va aduce în curînd printre chipurile culese în această excursie a corurilor, și chipul podului Carol și și a unei moșe (biserici turcești).

Trecem acum pe lângă o comună mai mare. Aici Turcii să vadă a fi mai număroși, căci moștea lor e mai mare, mai frumoasă. Uite ici pe cîmp cete de Tătari, oameni voinici, robuști, cu fesuri pe cap și cu pantalonii lor ciudați, cu funduri largi, (ca la Sirbii ori Bosnieci ce vin și pe la noi). E interesantă Dobrogiă și nu să vede a fi așa de netrebuită, cum i-s'a făcut vorba, e țară roditoare, dar' — deșartă de locuitori. Să vadă întinderi cît hotară întregi de pe la noi, nelucrate, nefolosite, că n'are cine.

Tot povestînd și tot privînd, iacăm ajuns la Constanța. Primire frumoasă la gară. Primarul Bănescu salută cu câteva cuvinte pe oaspeții cu drag așteptați. Dr. Comșa (Seliște) și Avr. Corcea (Coșteiu) răspund, — apoi corurile să pun în șir și pornesc cu muzica în frunte, pe malul mării, spre oraș, până în piața Independenței

Noi de d. Birăuț ca om, nu ne-am atins, nu ne atingem. Poate fi om foarte de omenie. Noi ca politic l'am atins, și în politica dsale ne-am arătat îndoiala. Ca să fim bine înțeleși.

Incolo, la împroșcările d-sale personale, nu răspundem.

*

Povestea cu deputații la ministru.

Din capul locului am ținut de lucru peste puțină aceea, ce d. D. Birăuț scria negru pe alb în foaia sa, că deputații noștri (nici nu spunea cîți și cum, ci te lasă să crezi că toți), ar fi umblat („întreținut“) pentru el la ministru ca să-l scape de procesele politice. Pentru-că dacă ar fi vorba de alt ajutor unor cetățeni, am înțelege că e firesc, că deputații întrevin unde pot și pe cale cinstită, pentru oameni, ca să-și capete cutare drept ori să li-se îndrepteze cutare nedreptate. Dar' cînd e vorba de procese politice, cum poți să te apropii de ministru decît făcînd „pocăință“ politică și făgăduindu-ți poate schimbare la față, că altcum nici nu stă de vorbă cu tine. Teama asta ni-o spulberă cu totul dl deputat Dr. St. C. Pop prin „Tribuna“ (Nr. 193 dela 27 Oct. n.) unde dl deputat declară următoarele:

»Cred de lucru peste puțină ca cineva dintre deputați să fi cerșit grație pe seama dlui D. Birăuț! Dl Birăuțu săvîrșește un act de nemulțumire mai ales față de acei deputați, cari i-au făcut multe servicii în timpul din urmă! Față de cauza românească săvîrșește însă o *tradare* cînd înfățișază pe deputații români în așa lumină tristă.

»Prea cred, că unul ori altul dintre noi, la stăruința dlui Birăuțu, îl va fi agrăit pe dl Polónyi, ca să cuprîndă în amnistie (între cei căror s'au șters procesele politice de pe vremea lui Fejérvári) și pe dl Birăuțu. De aci însă pînă la chipul de „întreținut“, cum îl descrie dsa în »Poporul Rom.« dela 25 c., este o mare deosebire, și proprie a arunca umbră asupra noastră.

»Cei chemați desigur, se vor declara în această treabă. Eu însă le previn d'acuma și protestez energic contra modu-

lui cum dl Birăuțu ne înfățișază înaintea lumii românești, pentru-că noi pe calea unde dl Burdea merge, tirînd după sine pe dl Birăuțu, — *nu vom merge nici-odată!*«

Iată părerea și cuvîntul adevăratului Român! Iar' nu aceea, că Burdea ar fi om cu mai multă vază(?) ca toți deputații noștri, cum scrie d. Birăuț în uitarea sa de sine.

După-cum am aflat și noi din izvor sigur, lucrul cu „întreținut“ e așa cum îl spune dl deput. Dr. St. C. Pop, și cum noi l'am bănuț și l'am amintit și în numărul trecut. Dl Birăuț atîta a stat pe capul alor 3 deputați, pînă i-a făcut să facă întrebare la ministrul Polónyi despre procesele dsale. Cei 3 deputați l'au și agrăit pe ministrul Polónyi, dar' nu în alt loc ci în dietă, așa în pauză, cerîndu-l, că dacă procesele sunt de cele de sub Fejérvári, să le steargă și pe astea ca pe altele. Dar' altunde, în chip poate umilitor, deputații noștri n'au fost și nu s'au pus la țirgueli cu nici un ministru!

Era firesc că numai atît să fie drept din tot zvonul, rău înfățișat de d. Birăuț prin foaia sa.

*

Părerea foilor românești.

„Foaia Diecesană“. Dl Dr. Petru Barbu, profesor în Caransebeș a avut mai curînd privilegiu a băga de seamă purtarea cea cu doi bani în trei pungi a dlui D. Birăuț, vîzîndu-l pe acolo comănăcîndu-se în jurul koștistului Burdea. D-sa ca Român cinstit s'a simțit dator a da îndată de știre poporului românesc despre schimbarea la față ce a văzut. Și a scris în „Foaia Diecesană“ din Caransebeș printre altele următoarele:

„Mi-a fost drag „Poporul Român“, pentru serviciile naționale, ce ni-lea făcut. Am și căutat să-l răspîndesc și al meu este meritul, că s'a introdus în părțile noastre.

„Și mi-a fost drag „Poporul Român“, pînă-ce n'am cîștit în coloanele lui, că și dl Constantin Burdia i-a vizitat redacția... Minune! Dl Const. Burdea vizitează redacția „Poporului Român“ și „Poporul Român“ e încîntat de această vizită... făcută imediat după-ce grănițerii, cu ajutorul acestei foi, făcuse d-lui Constantin Burdia mari supărări la alegerile dietale.

„Dela „fericită“ vizită încoaci „Poporul Român“ să schimbă față de grănițerii și față de dl Const. Burdea. Nu mai publică corespondențele grănițerilor, și, ca foaie ce s'a angajat a sta în serviciul tu-

tele să ridică la spatele lor, — și tot așa nesfîrșit...

Pe marginea mării dela stație în două laturi sunt apoi cabine șir lung, cu etagiu, 2 rînduri peste oaltă, la dreapta pentru femei, la stînga pentru bărbați. Îndată a fost umplute de lume care să desbrăca pentru a să arunca în valurile atrăgătoare alemării.

În citeva clipe sute și sute de bărbați de o parte și femei de cealaltă parte, pluteau prin apa rece și curată a mării, lăsîndu-să să-i bată valurile ei ce veneau-veneau izbîtoare. La țărmi marea nu e afundă, ci mergi prin ea 30—40 metri pînă ajungi la o adîncime de un trup de om. Dela noi ca la alți 30—40 metri două bărci (lunturi) pluteau în sus și în jos pe valuri, cu doi lunturași dibaci cari ne țineau în ochii, ca de s'ar întimpla să răpească pe careva valurile în spre lăuntru, iute să-i poată sări într'ajutor.

Ne-am scaldat admirabil. N'o să uităm în veci această plăcută scaldă. Aceleași trenuri ne-au dus înapoi pînă aproape de Constanța, unde într'o plantație tineră de stejari ne aștepta prinzul: Erau mese puse în șiruri foarte lungi pintre stejerei plantați în șir, și pe mese *tăierele și furcile țehle soldaților* din Constanța, iar ca păhare de vin, păharele din care beau soldații apă, — căci întreg prânzul a fost dat excursioniștilor de către corpul militar al orașului. Au fost aduși doi boi grași tăiați în pripă și toți bucătarii militari puși la fript de porțiuni de carne. La fiecare era pe masă o bucată bună de pîne și de brînză, apoi un ofițer urmat de doi soldați veni cu un vas mare în care erau bucățile de carne friptă, fiecare își luă o bucată, apoi alt ofițer cu doi soldați după el venea cu un ciubar

turor causerol românești, nu găsește măcar un singur cuvîntel, ca să condamnă articolii d-lui Cont. Burdea, care calumniază, ca nime altul, tot, ce noi Români avem mai scump!

„Această ținută a „Poporului Român“ a indignat pe toți Români de bine m'a indignat și pe mine.

„Dl Dimitrie Birăuțu vine la desvălirea monumentului din Caransebeș. După desvălire dl Burdea e premărit în „Poporul Român“, iar procesele d-lui D. Birăuțu... sistate?...

„Mai trebuie comentat!...
„Ori să întoarce „Poporul Român“ la ogașul vechiu, ori vom grijii noi, ca să mîntuim poporul român de el!

„Gazeta Transilvaniei“ dela Brașov scrie:

„Dintre toate foile noastre „Gazeta Tr.“ a fost cea dintii, care și-a dat pe față nedumeririle, că „Poporul Român“, care este proprietatea culegătorului-tipograf Birăuțu, e deseori redactat într'un spirit, care numai național-românesc nu se poate numi! Să înțelege, că Birăuțu cu ai săi a protestat, deși i-am prins adese-ori cu ocaua mică.“

„Tribuna“ dela Arad a scris apoi în repetite rînduri în treba schimbării la față a dlui Birăuț. Dl B. i-a trimis o scrisoare plină de sfadă, despre care „Tribuna zice printre altele:

„Redactorul Poporului Rom.* ne trimite o scrisoare minioasă... Dar' mânia, să dovedește și-n cazul de față, nu e sfătuitor bun. Dl Birăuț... voiînd să se scuze, să acuză singur...

Și altele. Nu le mai înșirăm. Că-i prea destul. Dorim numai să se știe, că pîn'acum foile noastre n'au mai certat în acest fel și pentru astfel de lucru nici cînd pe o soață a lor. E trist destul că azi trebuie să o facă chiar' cu o foaie ce era și ea în șirul celor bune.

*

Răspunsul dlui Birăuțu. La aceste observări critice serioase, și privind ținuta politică a dlui Birăuțu, în numărul cel mai nou (dela 1 Nov.) dsa scrie în fruntea foii:

„Căpăii cari de ani de zile stau la pîndă, întocmai ca hoții ascunși după tuță, să năpustesc asupra mea cu scopul de a mă nimici!“

Fiîndcă dl Birăuțu numai prin foi a fost tras la răspundere pentru ținuta sa, e vădit că frumosul epitet de căpăi și hoții, pare îndreptat contra foilor ce s'au atins de el.

La astfel de „replice“, e subdemnitatea foilor noastre naționale și cînstite, a răspunde. Noi încă creștăm cuvintele acestea numai ca un semn al nivelului pe care a căzut foaia dlui Birăuț.

cu vin, vin bun! și fiecăruiu îi umplea păharul cel cătănesc. Era lumea noastră, că femeile nu prea beau și rămînea și vinul lor în... sarcina noastră. Tot soldați și ofițeri ne-au servit, în chip peste măsură prevenitor și frățesc! Erau ofițerii batalionului 5 de vînători de sub comanda dlui major Sănătescu, — care să uitau ca mulțumirea să fie deplină. Ne cădea așa de bine sufletului să vedem aceasta familiaritate a ofițerilor față de noi, cari suntem deprînși cu sumeția și privirea de sus, de-a călare, a ofițerimii din țara noastră. A fost la masă și citeva vorbiri. După masă corurile s'au ridicat și pe paștea de-alături au încins o horă voioasă, erau 4—500 de inși în cercuri duble în horă, adevărată horă-mare, și cînd vre-o cițiva ofițeri (ce aveau să vede cunoștință între bucureștene) au intrat și ei în horă și au jucat citeva clipe, — în ochii noștri izbucniră lacrimi de bucurie... Iaca chiar atunci sosește la față locului comandantul diviziei 9 generalul Anghelescu, însoțit de colonelul Obedenaru. Sosirea lor e primită cu puternice aclamațiuni la adresa lor și a armatei române!

Plini de mulțumire am plecat înapoi spre oraș. Mare parte am mers pe jos pînă în port. În port vaporul „România“ ne-a luat și ne-a plimbat o oră pe mare, plimbare nouă pentru noi și din cale afară plăcută, căci marea era liniștită și vaporul să legăna numai lin.

Sara la orele 7 am plecat înapoi spre București și de aci în ziua următoare, spre casă, care pe unde venisem.

Nello.

NOUȚĂȚI

Români aradani prin o ținută bravă, mergînd în congregația de toamnă, ținută zilele astea, toți în grup de vre-o 80 inși, — au isbutit să împedecă o nouă îngreunare a poporului cu dări. Era să mai pună un arunc de 1½ percent pentru fondul de penzie al slujbașilor, dar' Români au eșit biruitori și au făcut să se respingă (cu vre-o 2—3 voturi) propunerea domnilor dela varmeghie. Bine au făcut!

Expoziția dela Apold. Foarte originală la noi Români, a fost expoziția de copii ce s'a ținut în 14 Oct. în Apoldul român, arangiată de „Reuniunea de agricultură din comit. Sibinului“. Au fost aduși la 400 copii a căror vizitare prin jurul de premiare a ținut aproape 5 ore. Au fost premiați cu bani 60 de copii, bine îngrijiți de mamele lor, iar' alte 30 mame au primit laudă cuvenită. S'a ținut apoi o prelegere higienică de dl Dr. I. Iancu, un discurs de prof. Stan, dela cari oamenii s'au ales cu frumoase povețe.

E înția expoziție de acest fel la noi Români, și vrednicia pentru arangiere ei, revine în înția linie dlui V. Tordășian, neobositul secretar al Reuniunii de agricultură.

Director al „Ardeleniei“. După ce dl Dr. A. Vlad, reclamat de multe dsale angajamente, mai ales de atragerea dsale spre politică, și-a dat abscerea cu sfîrșitul acestui an, — direcțiunea institutului a ales de director pe dl I. I. Lăpădatu, secretarul de azi al băncii. D-sa va intra în funcția de director cu 15 Dec. a. c.

Cununie. Dșoara Aneta Maria Anca și dl Ioan Mateiu, cleric abs., absolut al conservatorului de muzică și a școalei speciale de muzica bis. orientale, își sârbează cununia la 25 Oct. v., în biserica gr.-or., din Soharu.

— Simion Zăvoian, ales preot în Telicu (tr. Hunedoarei) și-a sârbat cununia cu dșoara Valeria Glodean din Ardeu, în biserica gr.-or. din Orăștie, la 1 Nov. n.

Le dorim toată fericirea!

Sfîntirea de școală și producție cu tinerime, în Sărăcsău. În comuna Sărăcsău (îngă Vinț) lipsea cu totul școala românească. În anii din urmă poporul, bine luminat de preotul său, s'a hotărît să-și facă și școala pe lingă maica bisericii. Și unde înțelegerea adevărată călăuzește pe oameni, chiar și lucrurile cele mai grele reușesc! Și lucru greu era facerea unei școale la Sărăcsău, căci comuna e mică și nici prea bogată. Dar' Dzeu le-a ajutat și azi își văd dorința împlinită: școala le e gata: Duminecă în 4 Nov. n., e sfîntirea ei. Sfîntirea să va face cu pompă și bucurie, iar' pentru mărirea frumșei sârbarii tinerimea română din Binținți, (sub conducerea dlui inv. I. Vlad, merge și ea la Sărăcsău și dă acolo o producție teatrală cu bucăți alese pentru plăcerea poporului. Toți binevoitorii școalei din acele părți, sunt și prin aceasta invitați a lua parte la sfîntirea școalei și la producția teatrală ce va urma.

Trimitem cuvintele noastre de laudă bunului popor din Sărăcsău și preotului său, pentru fapta frumoasă pe care o înaintează și o prăznuiesc cu sârbarii lor.

În Retisdorf a fost la 22 Oct. alegere de notar. Dintre 3 concurenți români, a fost ales dl Emil Oretea, bărbat tînăr, bine calificat, cu frumoase cunoștințe și cu purtări plăcute față de popor. Poporul din acest notariat leagă bune nădejdi de noul ales, e care fiul fostului notar, om bun și acela. Dee Dzeu să li-să împlinească nădejdiile.

Logodnă. Dl Ion Gelmărean, sergent major, din Șibot, cu dșoara Anuța Berman din Orăștie, logodiți. S'a fie în ceas cu noroc.

Sărbările Rákóczy la Orăștie. În țara întreagă, poporul maghiar și-a arătat în chip foarte măreț și care îi face laudă, pietatea față de memoria lui Fr. Rákóczy II., care a fost un erou al încordărilor lor pentru libertate. În Orăștie colegiul ev. ref. a fost, ca și la alte sărbări naționale maghiare, inima întregilor sărbări. A aranjat Sămbătă sara un conduct cu facile și steaguri, și iluminare. A fost iluminat colegiul, apoi casele private a Ma-

ghiarilor, hotelurile, și unele localuri ce au caracter public. Trebuie să recunoaștem, că și Ungurii din Orăștie și-au făcut datorința față de eroul lor național. Sașii și Români au stat pasivi, privitori numai, la toate sărbările, cum nici nu să putea altfel. Dintre Români singur dl adv. Dr. A. Deak și-a luminat și d-sa casa.

Omor. În noaptea de 22 Oct. s'au aflat mort în drum economul Ilie Gurghian din Iernutu (Radnoth). Venise din cîmp unde locuiește la tabla sa de moșie, în comună fiind zi de țîrg, și cînd s'a dus iar' la tablă, l'au omorît. Gendarmii au prins pe ucigași, sunt 2 ciobani dela oile ce pasc pe hotarul acestei comune. Ei zac acum în temnița din Ibașfălău. Tot trupul îi era zdrobit de măciucile ciobanilor sălbateci.

Dela congregația din 31 Oct. dela Deva, în care membri Români, în frunte cu președintele clubului comitatens dl deputat Dr. Aurel Vlad, s'au întrepris bărbătește pentru drepturile poporului, — vom da raport în numărul viitor, — cum și alt material bun rămas din lipsa de spațiu.

Advocat nou în Buziaș. Am onoarea a aduce la cunoștință, că mi-am deschis cancelaria advocațială în Buziaș (în casa dlui Carol Hoffman).

Dr. Valer Gaiția,
advocat.

In chestie personală.

„Poporul Rom.“ în numărul său mai nou, plin de atacuri personale și nu de critică politică, sare cu multă furie asupra colaboratorului intern al foii noastre, dl preot I. Moța, spunînd că dl Dr. P. Barbu l'a cîștigat ca să lucreze prin „Libertatea“ contra „Poporului Român“. Declaram din încredințarea celui atacat, că nici colaboratorul nostru dl preot Moța, nici alt membru al Redacției, nici nu cunoaște personal pe dl Dr. Barbu, nici și-au scris vre-odată vre-o scrisoare, ba dl Dr. Barbu nici nu e macar abonent ori cetitor al „Libertății!“

Dl Birăuț prea judecă lumea pornind dela sine însuși, cînd crede că un om poate fi lăudat ori apărut în „Libertatea“ numai pentru ceva foloase materiale!

E departe de noi acest fel de a judeca lumea. Ca s'o știe și dl Birăuțu.

Red. „Libertatea“

Școala din Mihăleni.

Comuna Mihăleni fusese de 18 ani tot fără preot. Acum trei ani a concurat aci tînărul George Almășan și a fost ales. Ii lipsiau toate, și casă parochială și școală. S'a dat cu vorba bună pe lingă, popor și poporul bun, s'a arătat îndată gata a-l ajuta să facă ce să poate face. Și l'uară hotărîrea, că vor face școală! Dar' veniră anii cei rîi doi. Nu era modru să poți porni lucru. Dar' mai rău decît anii cei rîi, veni în Aug. 1904 poruncă dela administrație, că satul să facă școala comunală și pînă a să putea zidi o casă potrivită, să sa iee una în chirie!

Tînărul preot își adună poporul la sfat. Hotărîra așa, că încă acum în toamna a. 1904, să deschidă școala.

În Septembrie 1904 s'a și deschis școala. În Novembre iacă inspectorul regesc din Deva, vine s'o vadă. Era așezată în o casă luată cu bir, cam slăbuță, ce-i drept, că mai bună nu s'a găsit. Prin Febr., vine porunceală nouă în sat, că școala fiind slabă, prea puțin luminoasă, să să iee măsurile de lipsă pentru a avea în cel mai scurt timp școala cum să cade, că de unpe nu, o închide!

Tînărul preot Almășan, s'a pus însă pe cîștigarea mijloacelor. Cum gimnaziul din Brad are moși întinse în Mihăleni, la rugarea dată. Gimnaziul le-a dat un loc de 500 stingini pătrați, pentru școală.

Atunci sfatul bisericesc a hotărît o repartiție pe popor. Și s'au învoit oamenii a dat, prin toată sârăcia (că e o comună de fapt sâracă), tot omul cite 2 cor. 40 fil., pe an, cinci ani de-arîndul. Pe temeiul acestei repartiții s'a putut lua dela „Crișana“ din Brad un împrumut de 1200 cor., — s'a mai strîns cu colecta de prin alte comune cu inimi bune 369 cor 50 fil. apoi un nou împrumut de peste 700 cor., care să se plătească din venitele bisericii, — și așa mijloacele erau adunate, așa cum să putea și oamenii să apucară de lucru. În timpul acesta, în Iulie 1906, iaca alt ordin dela autoritățile civile, că să facem rînduială cu școala, că în toamna asta nu ne lasă s'o mai deschidem în casa veche din anul trecut. Credea inspectorul că n'om putea-o găta și va găsi nod în papură și în cîiasul din urmă. Dar' noi i-am răspuns prin — sfîntirea.

școalei celei nouă și frumoase și prin mulțumite aduse lui Dzeu că ne-a ajutat să o terminăm și sfințim!

Să aduce multă mulțumită poporului bun din Mihăleni pentru sprijinul ce au dat și la care s'au obligat, ca oameni ce înțeleg marile binefaceri ale școalei și cuvinte de laudă tinărului preot, care și dsa a dovedit viu de tot, că acolo unde macar un om vrednic avem într'un sat, lucruri minunate putem face, căci poporul e primitor de îndemnuri bune. Dsa la bine și-a îndemnat poporul; a fost ascultat; Dzeu să le dea bucurie, după ostenelele ce au avut!

CONCURS

Pentru ocuparea postului de avocat-jurist al institutului de credit și economii „ARDELEANA” din Orăștie (Szászváros), să scrie prin aceasta concurs cu termen până la 20 Noemvrie 1906.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt:

- Salariu fundamental anual K 4000—
  - 20% bani de cuartir . . . 800—
  - Din venitele cancelariei advocaționale o tantiemă egală cu a directorului executiv, tantiemă, care în ultimii ani a variat între . . . K 1200—1300—
  - din trei în trei ani un adaos de salariu de . . . K 300—
  - la exmisiuni diurnele regulamentare;
  - drept de penziune conform normativului special.
- Doritorii de a ocupa acest post, au să dovedească că posed calificăție legală și că sunt Români.

Cererile au a să adresa la direcțiunea institutului „ARDELEANA” în Orăștie (Szászváros).

Cel ales nu va putea exercia praxa privată și va avea să-și ocupe postul în 1 Ian. 1907.

Informațiuni mai detaliate să dau în cancelaria direcțiunii institutului.

Orăștie, din ședința plenară a direcțiunii, ținută în 26 Oct. 1906.

Direcțiunea.

Concurs.

La subscrișul în cancelaria notarială află numai decît aplicare un practicant de notariu pe lîngă un salariu lunar de 90 corasne posticipative. Sunt preferiți cei absoluiți de cursul administrativ.

Cugir (Kudzsir), 21. Oct. 1906.

Procopiu Herlea,
notar com.

CASĂ DE VÎNZARE

sau

de închiriat

Casa din strada Castăului Nr. 17-a, constatătoare din 3 odăi, cușină, cămară, pivniță, șopru și grădină mare, e de vînzare din mină liberă sau de închiriat pe mai mulți ani!

Informații mai de aproape dă administrația acestei foi.

2—6

„ARDELEANA”

Institut de credit și economii, societate pe acții în Orăștie.

Capital social K 500.000. Esecutează cambii cu. . . 7%
Fond. de rez. K 420.000. Credite de Co. curent și lomb. 7%
Totalul fond. K 920.000. Imprum. hipot. simple. . 6—7%
Depuneri K 2,800.000. Plătește ptr. depuneri. 4½—5%

P. T.

Să aduce la cunoștință publică, că „Ardeleana”, institut de credit și economii, societate pe acții în Orăștie pentru a veni în ajutorul clientelei sale mai îndepărtate și în general a populațiunii agricole, a activat o filială în comuna Vințul-de-Jos (strada promenazii, nr. 73), care își va începe activitatea în 1 Noemvrie a. c.

În scopul nizuințelor sale filiala va cultiva toate acele afaceri de bancă ca și centrala și anume:

1. **Primește depuneri spre fructificare după cari plătește 5%** interese plus dare de venit. Depunerile să pot înainta în ori și ce zi direct sau prin postă la adresa filialei. Sume până la 500 cor. să pot ridica ori și cînd fără abdicere, iar dacă starea cassei permite filiala solvește la cerere sume ori-cît de mari.

2. **Acordă credite cambiale cu 7%** pe cambii comerciale, tot asemenea credite ieftine pe cambii cu caventași și obligațiuni cu chizeși. Cererile pentru astfel de credite să pot face verbal în localul filialei sau să pot înainta prin postă. Rezolvirea lor să face astfel încît în ziua tirului de săptămîină (Miercuri) clienții să-și poată ridica împrumuturile votate. În cazuri urgente cererile să rezolvează imediat.

3. **Acordă împrumuturi hipotecare simple și cu anuități** în condițiunile cele mai favorabile. Dobînda acestor împrumuturi variază după calitatea și soiul ipoteci între 6—7%. Cele pe ipotca de pămînt sunt cele mai ieftine. Cererile să pot înainta direct sau prin postă și au să conțină a) extrasul de cărți funduare, b) foaia de catastru și c) actul pe prețuri.

4. **Acordă credite pe lombard:** pe efecte și produse în condițiunile cele mai favorabile. Iar' ca să vină pe toate căile în serviciul creditului clasei agricole, va introduce în curînd și avanzurile pe vite.

Pentru orientarea clienților noștri, în localul filialei sunt zilnic afișate interesele ce să plătesc pentru depuneri și ce să iau pentru creditele de tot soiul. Tot asemenea pentru aceste din urmă sunt afișate tabele practic întocmite așa că clienții noștri să poată afla și controla interesele ce au să le plătească pentru împrumuturile ce le ridică, ori pentru regulările ce le fac.

În fine să aduce la cunoștință, că pentru a face și pe populațiunea mai săracă părtașe de binefaceri activității noastre, direcțiunea a decis să dea împrumuturi cit de mici, tot asemenea să primească depuneri chiar și în sumele cele mai neînsemnate.

Aducînd aceste la cunoștință Onor. noștri clienți și Onor. public din Vințul-de-jos și jur, rugîndu-ne să fim onorați cu încrederea tuturor, semnăm

Vințul-de-jos, la 15 Oct. 1906.

Cu toată stima

„ARDELEANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII
FILIALA VINȚUL-DE-JOS.

„TOVĂRĂȘIA AGRICOLĂ”,

pentru magazin, anticipații etc. în Sas-Sebeș.

AVIZ.

Aducem la cunoștință On. public, că »Tovărășia« noastră efcptuește următoarele operațiuni:

- Cumpărăm și vindem cereale, sămînturi, vin, lemne, pari de vie, etc.
- Acordăm împrumuturi, în cont-curent, pe lîngă interese de 8% pe produse și vite.

Operațiunea aceasta e foarte însemnată și foarte folositoare pentru popor, căci economul nu este silit să-și vîndă produsele sau vitele cînd nu voește, sau nu să plătesc destul de bine, ci vine la însoțire și i-să deschide un cont-curent până la suma, cît prețuesc produsele sau vitele, ridică cît și cînd voește, și plătește iar' cît și cînd voește. Interese plătește ulterior și numai pe cît a ținut banii (una, două sau cîte luni i-a ținut). Pentru sumele neplătite, interesele să compută tot ulterior la 30 Iunie și 31 Decemvrie. La împrumuturile acestea să dă un cambiu — fără caventași — și acoperire pasportul vitelor, respective o declarațiune și prețuirea produselor.

3. Acordăm împrumuturi și pe cambii cu caventași, sau obligațiuni cu caventași, cu 8%, dela 1000 coroane în sus cu 7%; și împrumuturi pe ipotca cu 7%.

4. Primim depuneri spre fructificare: dela privați cu 5½%, dela biserici și școale cu 6%.

Accentuînd și de-astădată, că însoțirea aceasta s'a întemeiat numai și numai pentru promovarea intereselor economice ale cercului și îndeosebi ale poporului nostru; credem că și poporul ne va sprijini în întreprinderea noastră.

În fine amintim, că să mai pot cumpăra și acții de-ale noastre cu prețul nominal de 50 cor. și 4 cor. taxă de fundare, de acțiune.

Sas-Sebeș, 25 Octomvrie 1906.

Direcțiunea.

P. T.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că mi-am deschis în Orăștie, în strada Tirgului Nr. 7 (în casele hotelului „COROANA”) o

prăvălie de pielărie

cu totul modernă și bogat asortată, corăspunzînd deplin cerințelor timpului.

În urma praxeii mele cîștigată prin serviciul de 12 ani în bransa asta, cum și în virtutea legăturilor mele cu firme mari și cu fabrici de rangul prim din țară și din străinătate, — mă află în acea poziție plăcută, că pot să servesc onoratului public totdeauna cu articli de pielărie de cea mai bună calitate, și pe lîngă prețurile cele mai favorabile, puțînd să cîștig deplina mulțumire a on. clientelei.

Recomandînd prăvălia mea de piele în atențiunea onoratului public și cerîndu-î binevoitorul sprijin, — semnez

cu toată stima

7—12

Artemiu R. Brassai.

Lucrători de pădure.

La tăierea pădurii comunei Romos, p. u. Orăștie (Szászváros).

avem lipsă de 800 — 1200 lucrători

pe timp de 6—8 ani.

cari iau în acord făcutul de stîngini pentru foc, pentru ars de cărbuni, taie și coboară trunchi de fag și să pricep la facerea jilipurilor de coastă.

La aceasta întreprindere are fiecare lucrător harnic prilej a-și cîștiga pe zi dela 3—4 coroane.

Articlii de mîncare, beuturi, scule de lucru și tot felul de ce au lipsă lucrătorii, să vînd cu prețuri ieftine la magazinul întreprinderii.

Romos, Octomvrie 1906.

GEORGE CUȘUTA & Comp.

Întreprindere de exploatat păduri.

RUDOLF G. BRASSAI

PREGĂTEȘTE MOBILE LUXOASE
ȘI ARANGEAMENTE DE ODĂ!

TÎMLAR
DE LUCRURI
ARTISTICE

LUCRURI DE EDIFICII ȘI
ARANEAMENTE DE PRĂ-
VĂLII ȘI FARMACII!

ORĂȘTIE

STRADA SPITALULUI MILITAR

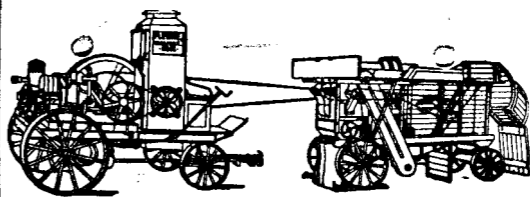
3—12

Numai

motoarele și locomobilele **PLEWA**

originale serverc cea mai ieftină și mai vrednică de încredere putere motrice pentru mori și scopuri economice.

Trăinicia lor e socotită pe durata unei vieți de om. Consumare: oleiu brut, benzin ori gaz sugativ, de 2—3 fileri pe oară de puterea de cal.

Catalog și preliminar de spese, gratis.
Condiții de plată favorabile.

Adresa: **DENES B.**, specialist de motoare

Budapesta V. ker. Lipot k. 15.

— Rog însemnați acurat adresa și o păstrați. —

Domnul

Fabrițius A. Degan

importator de Cafea și Tea în Fiume (Postafiock Nr. 163),

fostul conducător al firmei cunoscute »Romul Pascua»,

care însă a trecut în mâni străine — a deschis în suși în Fiume un magazin de Cafea, Tea, și tot felul de produse și poame din țările calde, și aduce la cunoștința On. Public, că a vînd marfă excelentă și ieftină, răspunde grabnic cerințelor ce i-să trimit.

E cît să poate de bine, să sprijinească Români această întreprindere a unui harnic Român!

Comandați, de probă, un pachet de coloniale (cafea, tea, etc.) în cantitate de 5 kgr., și vă vine fără de spese postale și cu prețul cel mai ieftin!